

Problems of border regions in context of NATO enlargement
Materials of scientific & practical seminar in Chernivtsy (Bukovinian Politological Centre,
NATO Information&Documentation Centre In Ukraine, Chernivtsy, November 9, 2000.- P.96
<http://ecoresource.ddns.net/DocLib/NATOeng.pdf>

NATO & EUROREGIONS IN EASTERN EUROPE: JOINT INTERESTS & POTENTIAL FOR CO-OPERATION IN THE SPHERE OF SAFETY

Zinoviy S. BROYDE — Chernivtsy Regional State Administration,
State Centre “EcoResource”

E-mail: broyde@sacura.net

Regionalisation of the Economic and Social Policy successively widens to the East of Europe [1] and simultaneously more and more concerns the Safety issues [2], which also expressively obtains regional character.

Universally recognised Sustainable Development as common approach for the actual global, national, macro- & microregional and local problems also has today two dimensions.

In “classical” sense Sustainable Development perceived as a path for anthropogenic activity that should provide the quality of the subsistence for today’s and future generations. Combined with nowadays understanding of Safety (economical, environmental, technogenic, national...) Sustainable Development looks like a mechanism for Mankind survival on all above mentioned levels.

Taking into account crucial diverse of Life Standards & Production Competitiveness in different countries as well as the differing level of Safety in administrative-territorial units of these states, it becomes possible to fix the follows.

1. Safety status becomes constitutive criteria [3] for any management efficiency as well as for production, social sphere, politics, transportation, informational, tourist’s-recreational or each other kind of activity.

2. In turn the experience, standards & regulations refined in the sphere of Safety now consecutively transform into key elements of the infrastructure & technologies for all above mentioned areas, since Management Systems and till the material consequences of mankind activity & disasters that should be utilised, disposed or eliminated [4, 5].

3. The most actually becomes now the realisation of such approach in the Border Regions [6] and especially in transfrontier Euroregions. All nominated aspects of the Regional Development & Safety gain here additional “dimensions” and need to consider specific factors (historical, block, ethnic etc.). For example these peculiarities concern 19 border regions out of 25 regions of Ukraine.

Whereas nowadays NATO is the global tool for the International Safety it’s expedient to investigate the existent opportunities for it collaboration with 4 Euroregions created by Ukraine together with its Eastern European neighbours (“Bug”, “Carpathian”, “Upper Prut” & “Lower Danube”).

One of the starting points for such collaboration was made in 1994 when North Atlantic Co-operation Council (NACC) included Civil Emergency Planning (CEP) into the Partnership for Peace Work Plan. To judge about the real possibilities for co-operation in this NATO modern activity, will be better to acquaint with real goals & structure of NATO Civil Emergency Planning firstly stated by its director in [7].

This Department provides constant support for the Senior Civil Emergency Planning Committee (SCEPC) that is one of the main consultative bodies of the Alliance. It integrates “nine specialised Planning Boards and Committees subordinate to SCEPS, which are responsible for developing crisis management arrangements in the areas of food and agriculture, industry, petroleum, civil telecommunications, air, sea and surface transport, medical planning and civil defence.

And if in the time of “Cold War” all the experience and possibilities of NATO was oriented to support the fulfilment of the military forces tasks with the simultaneous mitigation for civilians the consequences of operations — now in the new structure for partnership all this accumulated potential of “resistance to danger” was consequently transformed for prevention & action planning through menace or crisis situation arising as well as for their consequences clearance on the territories that are in the sphere of NATO Members interests.

Noting direct connection between the Department tasks, political questions, such aspects as constitutional power, citizen participation in democratic life, relations of public authorities & mass-media etc., author of [7] nominate as the main fields in the sphere of CEP the follows:

- promotion the development of emergency planning structures under the civil control;
- contribution to the enhancement and improved efficiency of CEP capabilities;
- making the best use of resources by promoting standartisation & interoperability in civil emergency plans, procedures services and equipment;
- promotion of regional self-sufficiency, including the development of bilateral & multilateral CEP agreements for mutual assistance.

But if for the western countries the crisis situations are not more as one of the sophisticated scenarios for one or some important Economical or Social Institutions malfunction — for main part of the CEEC & NIS the crisis character became now a basic concept for all anthropogenic sphere status — since Economics & Politics till the systems for security of vital activity.

Considering goals of the Regional Sustainable Development from such point of view it’s easy to see immediate connection between the main elements of Economy & Social Systems and dominant aspects of Safety:

- sources of resources (human/intellectual, material, energy, financial etc.) and the efficacy of their utilisation <—> Economical Safety;
- procurement of energyware, the efficiency of the Energy transformations and use in the systems of vital activity, manufacturing and services <—> Energetic Safety;
- employment & protectability for population <—> Social Security;
- status of Data collection, unification & protection, level of the information technologies as well as of management maintenance, information distribution for population <—> Information Safety;
- technologies & equipment level & status in the spheres of transportation, communication, productions and services <—> Technical Safety;

- conformity of the natural objects status, changes in the Environment as well as of the liquid, solid & gaseous waste impacts to the statutory requirements for ecosystems functioning and population health <—> Environmental Safety;
- status of the technical & communal objects and the amount of wastes or other negative impact factors which aren't conform to the forecast risks of natural & anthropogenic disasters <—> Technogenic Safety;
- degree of harmonisation & steadiness in the interior inter-parties, inter-ethnic, inter-confession, inter-authorities and other inter-group inter-relations in Society against the background of inter-states and blocks interests, oppositions and agreements <—> Political Safety etc.

One of the main factors should be taken into account when establish co-operation with NATO or any other influential international structure, is the crucial difference in ratio between the executive and legislative authorities. Both on the local & state levels this ratio in CEEC now changes intensive, but till now is principally differ from the western countries. In whole the situation in post-communist countries looks like sand-glass, when many centuries authoritarian traditions & legislation step-by-step flow through smooth neck of the social mentality (somewhere prompt and somewhere slowly) into the normal “pyramidal” construction of the democracy society.

Therefore for border regions of the unitary countries (which are Ukraine and its western neighbours) is very important task to work out the mechanism for collaboration of all branches and levels of power in the efficient cross-border co-operation. [8]. Such mechanisms (which was actively supported by the Council of Europe [9]) combined with the partnership between Euroregions and sub-regional structures of the EU & NATO countries [10] essentially improves conditions for joint projects realisation on the system “Sustainable Development — Safety”.

The necessity in such conditions establishment for the long-term sub-regional partnership was attested by the results of the survey for co-ordinators and participants of more then 40 TACIS projects realised in 90-th by variety of NIS cities & regions together with their partners from EU [11].

In connection with the decision of Ukrainian Government to appoint Chernivtsy Region as a pilot area for “working out the systems approaches of the State Regional Politics for Ukraine and for sub-regional integration into Europe in the frame of Euroregions” it will be expedient to analyse more carefully the joint interests of NATO and CEEC/NIS regional transfrontier formations to define the existent potential and certain ways for further co-operation.

For this aim it make sense to compare the above mentioned functions of CEP [7] with the list of priority spheres for the linked Economical & Social transfrontier activities agreed by the Council of the Euroregion “Upper Prut”:

- development of transport & communications infrastructure on the levels of Trans-European corridors and local traffic;
- development of energetic infrastructure on the levels of state systems and local sources;
- update of the water supply and canalisation systems;
- forestry and development of the timber and wood-working industries, agro-industrial complex and light industry;

- development of transfrontier trading on the local level and transit trading activity build-up;
- development of the modern categories of cross-border tourism;
- population health protection and recreational activity in Euroregion;
- joint development of the system for education, scientific & cultural collaboration in Euroregion.

As the main mechanisms for interaction in the aforesaid areas of activity in the Euroregion, which should be realised through the common projects & programs, taking into account the particular status of depressive regions, Council of the Euroregion defined:

- providing of the Sustainable Development for the territories – components of the Euroregion and in the transfrontier basins by means of more rational usage of the Resources, implementation of the Technogenic & Environmental Safety modern facility as well as establishment of the Regional Cleaner Production Centre;
- more close collaboration between the operating authorities in Standardisation, Metrology & customers protection for quality providing of goods & services in industrial & trading activity in the Euroregion;
- updating and simplification of the systems for the transfrontier taxation and checking in the frame of the national legislation accordingly to the EU norms;
- working out together with the European partners the proposals for harmonisation of the national legal & and normative systems with the EU Directives for the foregoing activities;
- arrangement of transfrontier inter-Party connections between authoritative political organisations in the Euroregion;
- tune of collaboration between mass-media of Euroregion members to provide the interest of population and their broad support for Euroregion activity.

It's obvious the likeness of the main part of tasks in above investigated spheres of NATO activity and of transfrontier co-operation priorities which are typically not only for Euroregion "Upper Prut".

At that is also necessary to pay attention to the claim in [7] about the specific efficiency of NATO interaction with CEE partners through the neutral states where on the first place was nominated Austria. After all for the main part of nowadays Euroregions "Carpathian" & "Upper Prut" the long term stay in former Austrian Monarchy defined the development for the basic branches of economy and other regional traditions. [12]. Today the Austrian federal Lands come forward as partners for the Ukrainian Members in these Euroregions. And in Euroregion "Upper Prut" the former parts of the Crown Land Bukovina — Chernivtsy Region of Ukraine and Suceava County of Romania for 5 years restored the partner's relations with other former part of the Austrian Monarchy – Bavarian Bezirk Schwaben.

All these predicates define the demand to work out the efficient & universal mechanisms for Euroregions interaction with the correspondent structures & programs of NATO. As it was shown by the experience of the collaboration with TACIS Program [11], the absence of the certain systemic multilevel co-operation in the determined

directions increase the risk of unpredictable and inconsistent results as well as the random selection of the projects.

One of the most efficient mechanisms for such consequent interaction can become the system for cross-border co-operation EcoEuroRegion [13], that was proposed as model in the framework of Euroregion “Upper Prut” by the Ukrainian-Romanian-Moldovian Summits. The obtained results are suggested to be further extended in whole Carpathian-Black Sea Region. The potential scope for this mechanism was preliminarily discussed in March 1998 with author of [7] taking into account the results of their previous consideration by the NATO Seminars in Kyiv (1995) and also [14, 15].

The core of the problem is that till the last time the development of the Safety Systems gone practically singly in the Eastern & Western countries. As a result we have today crucial divergence in methodological approaches, standards, normative and facilities. And the real activity aimed to harmonise them started only few years ago. Whereas to do this job “ab ovo” is very complicated and needs tremendous resources — it seems as the most effective way to develop further well agreed modern harmonised Safety Systems. In such manner new common approaches will a priori be “implemented” into cardinal changes which take now place in the Economy & Social Spheres, especially in the Eastern countries. It’s completely correlates with the Article 63 of the Partnership Agreement between EU & Ukraine as well as with existent mechanism of collaboration with NATO. But on such way will become apparent also “order of priority” for that formerly separate mechanisms & legal-normative acts in the sphere of Safety which revision & harmonisation are mostly necessary for today.

In favour of such claim attests the analyse of the existent trends for the Environmental Management Systems [16]. Besides modern system of Standards ISO 14000 this global problems are aimed to solve such universal approaches in the field of Technogenic & Environmental Safety and Resource Conservation as “Pollution Prevention Act” in USA (1990), mainly European UNIDO/UNEP Program “Cleaner Production”, development of new CIS Interstate Standards group ГOCT 17.9... «Nature Protection. Waste Treatment» etc.

Besides the existent clash all these approaches have joint systems mechanism — source macro- & micro-evaluation of the anthropogenic systems optimality. In the most generalised form it foreseen in Standards ISO 14040 for Life Cycle Assessment (LCA). The possibility to use LCA mechanism for large national and regional technogenic complexes investigation as well as for certain production, technology or separate unit process “precision” research [16] shown on the scheme stated below.

This scheme demonstrate that the universal methodological principle allows simultaneously evaluate the optimality of energy & resource consumption (in other words technology perfection or, if more pragmatic — the potential of competitiveness) as well as the level of Technogenic-Environmental Safety (in other words the real “capacity” of already accumulated and continued to generate risk factors) for whole technogenic system both for local & regional levels.

Such approach implementation for common priorities of regional Economy & Social Sphere development as well as the decisions for Safety level improvement in border river basins of Danube & Dnestr systems was the core idea for the EcoEuroRegion establishment started in 1996 [13].

Further these ideas was supported in many-sided discussions by the groups of specialists from Ukraine & Moldova involved into transfrontier issues of Danube basin discussion [17]. And also the representatives from all border regions of Ukraine & Romania as well as from both countries governmental responsible bodies made common decisions on the UNDP Seminar [18].

First experience of this approach implementation for resource conserved Economy and simultaneous improvement of Technogenic-Environmental Safety was achieved in joint Ukrainian-Austrian-Romanian TACIS/PHARE Cross-Border Co-operation project [12, 19]. Though this project 3 enterprises in the region which cover life cycle in forestry & wood processing made consequent evaluation of their production cycles to reveal the “smooth” places together with representatives of local and central authorities and by the support of Austrian & Ukrainian experts. The acquaintance with modern western technologies as well as working out new solutions by themselves improved the situation and competitiveness on the enterprises and simultaneously stimulated waste minimisation as well as waste utilisation expansion. In the same way enterprises realised the set of measures for forward implementation of the main elements of ISO 14000 & GOCT 17.9... Standards.

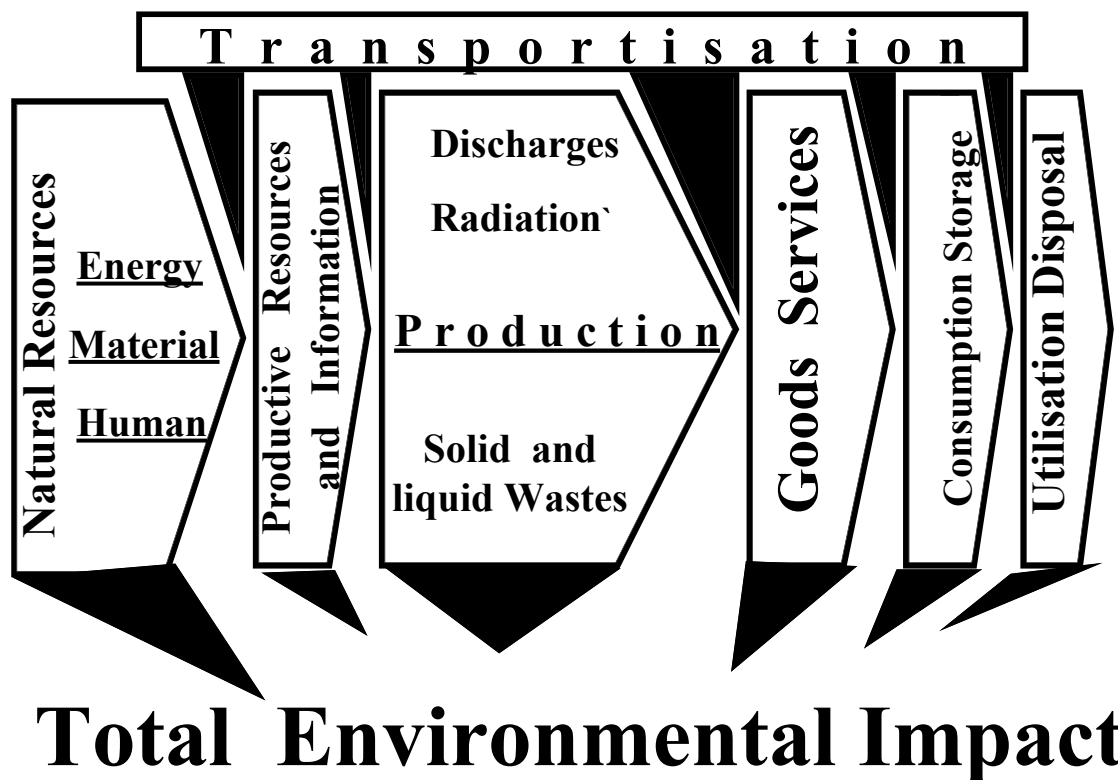

Fig. 1. General scheme for macro- & micro-assessment of technogenic systems Life Cycle

At the same time the experience & perspectives of the Safety system elements applying for simultaneous improvement of production & services economical indexes both on the local & regional levels was discussed in the frame of the USA governmental SABIT Program with managers of “Military Technologies”. This firm develops software for crisis situation management. Discussions shown that besides usage of modern information technologies, software and Internet resources, the key role for the Safety Management will play detection & primary processing of the authentic primary data.

The above mentioned arguments lead to conclusion that there exist mutual interest of the CEE/NIS Euroregions, as modern mechanism for sustainable & safe development on the future EU borders, and the NATO, as global Safety tool, to realise joint projects or to support the other programs projects that conform their common priorities.

To work out preliminary the principally new decisions in this area is expediency to make use of the pilot region status that was rendered to Chernivtsy Region by the Ukrainian Government as well as to avail oneself of EcoEuroRegion possibilities as an experimental model in the frame of Euroregion “Upper Prut”.

Sources of information

1. Г.Х.Попов. Цели и условия: В чем должна заключаться региональная реформа //Экспресс-Интернет (Приложение к журналу «Паспорт-экспресс»).— № 7/2000.— С.10-11
2. З.С.Бройде. Безпека вчорашня та завтрашня //Урядовий кур’єр — 21.12.95, С.13
3. З.С.Бройде. Возможности оценки техногенно-экологических аспектов безопасности на уровне отраслей, регионов и в межгосударственных отношениях //Пограничные районы на постсоветском пространстве: нетрадиционные аспекты безопасности — Материалы семинара (Черновцы, октябрь 1996г.) —Фонд Д. и К. Макартуров, Фонд общественных инициатив.—Киев.— 1997.— С.89-99
4. З.С.Бройде. Развитие региональной и трансграничной инфраструктуры систем техногенно-экологической безопасности //Межд. симп. «Партнерство во имя жизни—снижение риска чрезвычайных ситуаций, смягчение последствий аварий и катастроф» Плен. докл. и тез. выступлений. — Москва, 24-25 июня 1998 г. — С.111.
5. З.С.Бройде. Збалансованість розвитку систем управління всіх рівнів на основі сучасних вимог безпеки і сталого розвитку //Актуальні проблеми реформування державного управління: Матеріали щорічної наук.-прак. Конф. Укр. Академії державного управління при Президентові України - Київ.—1997.— С. 259-260
6. З Петренко. Приграничные регионы как новая форма международной интеграции //Экономика Украины.— 1999.—№ 12.— С. 66- 73
7. F.P.Palmeri. Civil emergency planning: a valuable form of cooperation emergency from the shadows //NATO review.— March 1996.— P.29-33
8. З.С.Бройде. Утворення єврорегіональних структур //Монтаж+Технології.— 1999.— № 5.— С.14-16
9. Final Declaration of the 7th European Conference of Border Regions (Timisoara, Romania 28-30 October 1999) – 6 p.
10. З.С.Бройде. Єврорегіон “Верхній Прут” — конституювання, конкретні завдання, перспективи //Регіони Східної Європи: Інтеграційні очікування і конфронтаційні небезпеки: Матеріали Міжнародної наукової конференції (Чернівці, 18-19 вересня 2000 р.) — Буковинський політологічний центр, Фонд Ф.Еберта.— Чернівці: Букрек.—2000.— С.126-136.
11. Z.Broyde. Survey of Participants of the Second consulting Conference of the Tacis City Twinning Programme // Tacis City Twinning NOVOSTY. — № 5.— October 1998. — P.3-5
12. З.С.Бройде. Перспективи та особливості транскордонного співробітництва в єврорегіонах на заході України //На шляху до Європи. Український досвід Єврорегіонів: Проект Київського центру Інституту Схід-Захід.- К:Логос.-2000.- С. 115-132
13. З.С.Бройде Экоеврорегион – новый механизм субрегионального сотрудничества, обеспечения устойчивого развития и техногенно-экологической безопасности //Транскордонне співробітництво у поліетнічних регіонах Східної та Південно-Східної Європи - Чернівці: Буковинський політологічний центр, Фонд Ф.Еберта.—1999.— С.97-105

14. Z.Broide Standardisation of Waste Minimisation and Treatment—Harmonisation of the ISO 14000 approach with the peculiarities and possibilities of NIS Countries //NATO ARW “Conversion and Ecology”—Dnepropetrovsk—1997—P.28-29
15. Z.Broide Pilot implementation of ISO 14000 and CIS Waste Treatment Standards // Fogarty International Center Environmental Research Forum and NATO ARW “Public Health Consequences of Environmental Pollution: Priorities and Solutions”—Lviv—1997—P.6
16. З.С.Бройде Стандартизація управління состоянием окружающей среды //Экотехнологии и ресурсосбережение.—1998.—№ 1.— С.27-33.
17. Danube Pollution Reduction Programme. National Planning Workshop in Ukraine (July 1998). — Ministry of Environmental Protection & Nuclear Safety/ Programme Coordination Unit UNDP/GEF Assistance. —Vienna, International Centre. —1999.— 187 p.
18. Транскордонне співробітництво з питань практичного вирішення екологічних проблем регіону Україна – Румунія (5-8 квітня 2000 р., м. Чернівці) //OGI Update. Інформаційний вісник Міжнародної організації “Громадянська Ініціатива”: Транскордонні екологічні проблеми та шляхи вирішення спільними зусиллями. Регіон: Україна –суміжні країни” № 8, червень 2000 р. – 10 с.
19. Austrian-Ukrainian-Romanian Environmental TSPF Project “ECOPROFIT” /Pertti Itkonen //Newsletter of Phare/Tacis Cross border Co-operation Project Facility. — 1999.—V.3.—P.3
Summary

NATO & EUROREGIONS IN EASTERN EUROPE: COMMON INTERESTS & POTENTIAL FOR CO-OPERATION IN THE SPHERE OF SAFETY

Z.Broyde –Chernivtsy Regional State Administration, State Scientific & Technical Centre “EcoResource”, Chernivtsy, UKRAINE e-mail: broyde@sacura.net

In context of the parallel development & mutual influence of the Regionalisation in Eastern Europe and the hierarchical organisation of Safety Systems there are obvious the interrelations between the priority lines of NATO activity for Civil Emergency Planning & transfrontier co-operation in 4 Euroregions established along western border of Ukraine together with its Eastern-European neighbors. From the point of view of the Sustainable Development & Technogenic-Environmental Safety global approaches it proposes to use the nowadays principles of cross-border collaboration that are foreseen in the new facilities for co-operation of the authorities and business structures on all levels — the Euroregion “Upper Prut” and EcoEuroRegion. They should improve the Resource & Energy usage and competitiveness in the basic fields of Economy with simultaneous minimisation of risks, prevention of crisis situations and trim for joint efficient actions in the cases of emergency. Such approach already allows today to define the rang of common interests and concrete projects aimed to harmonize Western & Eastern methods of the Environmental & Safety Management in different areas as well as Normative – Legal and Information Technologies providing.

Zinoviy S. BROYDE — PhD, Senior Scientist, member of the Ukrainian Environmental Academy of Science, adviser of the Head of Chernivtsy Regional State Administration for international co-operation and Regional Sustainable Development, director of State Scientific & Technocal Centre for inter-branch-wise & regional problems of the Environmental Safety & Resource Conservation (Centre “EcoResource”). Born in Chernivtsy in 1950, graduated in 1972 in Novosibirsk State University in “Nuclear Physics” & “Applied Mathematics”, has PhD degree in “Material Science”. Previous position – head of the chair “Industrial Ecology & Resource Conservation” in University of Chernivtsy. Has near 200 publications, inventions and standards, incl. more than 25 on this article topic. Address: Centre “EcoResource”, 2, Kobyljanskaja str. Chernivtsy 58002 UKRAINE, ph./fax+38-0372-58 54 76 e-mail: broyde@sacura.net

Проблеми прикордонних регіонів у контексті розширення НАТО
Матеріали науково-практичного семінару (Чернівці, 9 листопада 2000 р.)
Буковинський політологічний центр, Центр інформації та документації НАТО в Україні, С.96-105.

НАТО І ЄВРОРЕГІОНИ СХІДНОЇ ЄВРОПИ: СПІЛЬНІ ІНТЕРЕСИ ТА ПОТЕНЦІАЛ СПІВРОБІТНИЦТВА У СФЕРІ БЕЗПЕКИ

З.Бройде — Чернівецька облдержадміністрація, Державний НТЦ “Екоресурс”

Регіоналізація економічної та соціальної політики послідовно розповсюджується на Схід Європи [1] і, водночас, все в більшій мірі орієнтується на розв’язання проблем безпеки [2], переважна частина яких також виразливо набуває регіонального характеру.

Загальновизнаний Sustainable Development (сталий, чи, точніше, самовідтворюючий розвиток) як єдиний підхід до проблем глобального, національного, макро- і мікрорегіонального та локального рівнів також має сьогодні два виміри. В “класичному” розумінні сталий розвиток сприймається як спосіб антропогенної діяльності, що має забезпечити якість існування нинішнього і прийдешніх поколінь. У поєднанні з сучасним розумінням безпеки (економічної, екологічної, техногенної, національної...) сталий розвиток можна розглядати і як механізм виживання людства на всіх вищезначених рівнях.

Враховуючи істотні відміни стандартів життя і конкурентоспроможності виробництва в різних країнах, а також різний рівень безпеки в адміністративно-територіальних одиницях цих країн, можна констатувати наступне.

1. Стан безпеки стає визначальним критерієм [3] ефективності управління, виробництва, соціальної сфери, політики, транспортування, інформаційної, туристично-рекреаційної та будь-яких інших видів діяльності.

2. В свою чергу досвід, стандарти і правила, напрацьовані у сфері безпеки поступово перетворюються у вузлові елементи інфраструктури та технологій в усіх названих галузях, починаючи з систем управління і завершуючи утилізацією, видаленням чи ліквідацією матеріальних наслідків людської діяльності і надзвичайних ситуацій [4, 5].

3. Найбільш актуальною є реалізація такого підходу в прикордонних регіонах [6] та, особливо, у транскордонних Євро регіонах, де всі названі аспекти регіонального розвитку і безпеки набувають додаткових “вимірів” та потребують врахування особливих факторів (історичних, блокових, етнічних тощо). З 25 областей України ці особливості стосуються 19, які є прикордонними.

Оскільки сьогодні НАТО являє собою глобальний інструмент міжнародної безпеки, доцільно розглянути наявні можливості співробітництва з ним чотирьох Євро регіонів (“Буг”, “Карпатський”, “Верхній Прут” і “Нижній Дунай”), утворених Україною спільно з її східноєвропейськими сусідами.

Однією з відправних точок для такого співробітництва можна вважати доповнення Радою НАТО в 1994 р. стратегії “Партнерства заради миру” щодо планування цивільних кризових ситуацій. Судити про реальні можливості співробітництва за цим напрямом сучасної діяльності НАТО можна ознайомитись більш детально з реальними завданнями і структурою Департаменту НАТО з означених питань, вперше викладеними його керівником в [7]. Департамент

забезпечує постійну підтримку Головного Комітету планування цивільних кризових ситуацій, який є одним з основних консультативних органів Ради НАТО. Він “об’єднує 9 спеціалізованих рад і комітетів, відповідальних за розробку підготовки кризового управління у сферах сільськогосподарського і харчового виробництва, промисловості, нафтозабезпечення, цивільних телекомунікацій, повітряного, морського і наземного транспорту, медичного планування і цивільного захисту”.

Якщо в період “холодної війни” весь досвід і можливості структур НАТО були спрямовані на підтримку виконання завдань військовими силами з одночасним пом’якшенням наслідків бойових дій для цивільного населення, то у новій структурі партнерства весь цей акумульований потенціал “протидій небезпеці” було поступово переорієнтовано на упередження, планування дій під час виникнення загроз чи кризових ситуацій та ліквідацію їх наслідків на територіях, які підпадають під сферу інтересів членів НАТО.

Відзначаючи прямий зв’язок завдань Департаменту з чисто політичними питаннями та такими аспектами як конституційні повноваження, розвиток демократичних інституцій, відносини між органами влади і ЗМІ тощо, автор [7] називає головними наступні завдання у сфері планування цивільних кризових ситуацій:

- сприяння розвитку структур кризового планування під громадським контролем;
- покращання та підвищення ефективності кризового планування;
- найкраще використання ресурсів за рахунок стандартизації та розширення взаємодії щодо цивільних кризових планів, процедур, служб та обладнання;
- сприяння регіональній самодостатності, зокрема розробці двосторонніх та багатосторонніх угод щодо цивільного кризового планування з метою взаємодопомоги.

Але якщо для країн Заходу кризові ситуації вважаються одним з ймовірних сценаріїв порушення нормального функціонування однієї чи декількох важливих економічних і соціальних інституцій, то у більшості країн Сходу Європи та колишнього СРСР кризовий характер є базовим поняттям для стану всього комплексу антропогенної сфери — від економіки і політичної боротьби до систем забезпечення життєдіяльності.

Розглядаючи з такої точки зору завдання регіонального розвитку, неважко простежити безпосередній взаємозв’язок між головними елементами систем господарювання і соціальної сфери та основними аспектами безпеки:

- джерела ресурсів (людських/інтелектуальних, матеріальних, енергетичних, фінансових тощо) та ефективність їх використання <—> економічна безпека;
- ступінь забезпеченості енергоносіями, ефективність перетворень та утилізації енергії в системах життєзабезпечення, виробництва та надання послуг <—> енергетична безпека;
- зайнятість та захищеність населення <—> соціальна безпека;
- стан збирання, уніфікації та захисту даних, рівень інформаційних технологій та відповідної підтримки управлінських рішень, поінформованість населення <—> інформаційна безпека;

- рівень і стан технологій та обладнання у сферах транспортування і комунікацій, виробництва та надання послуг <—> технічна безпека;
- відповідність стану природних об'єктів, змін у довкіллі та впливу рідинних, твердих і газоподібних відходів встановленим вимогам до забезпечення функціонування екосистем та здоров'я населення <—> екологічна безпека;
- стан антропогенних об'єктів і накопичення у довкіллі відходів та інших негативних факторів впливу, що не відповідають передбачуваним ризикам надзвичайних ситуацій природного і антропогенного характеру <—> техногенна безпека;
- ступінь гармонічності та зваженості внутрішніх міжпартійних, міжетнічних, міжконфесійних, міжвладних та інших міжгрупових відносин у суспільстві на фоні міждержавних і блокових інтересів, протистоянь та угод <—> політична безпека тощо.

Одним з головних факторів, який слід враховувати при налагодженні співробітництва з НАТО чи будь-якою іншою впливовою міжнародною структурою, є істотні відмінності у співвідношеннях між виконавчою і законодавчою владами. І на місцевому, і на державному рівні ці відносини в східноєвропейських країнах інтенсивно змінюються, але поки що принципово відрізняються від країн Заходу. В цілому ситуація у посткомуністичних країнах нагадує пісковий годинник, коли багатовікові авторитарні традиції та законодавство поступово перетікають через вузьку шийку змін громадської свідомості (де швидше, а де повільніше) в нормальну “пірамідальну” побудову демократичного суспільства.

Тому для прикордонних регіонів унітарних країн (якими є Україна та її західні сусіди) дуже важливим стає відпрацювання механізму участі влад усіх рівнів в ефективному транскордонному співробітництві [8]. Цей механізм, активно підтриманий впливовими структурами Ради Європи [9], у поєднанні з участю в Єврорегіонах постійних субрегіональних партнерів від країн ЄС і НАТО [10] якісно покращує умови для здійснення спільних проектів за системою “сталий розвиток — безпека”.

Потреба у створенні таких умов для постійного субрегіонального партнерства засвідчена результатами анкетування координаторів та учасників понад 40 проектів TACIS, здійснених в 90-ті роки рядом міст і регіонів країн СНД з європейськими партнерами [11].

У зв'язку з тим, що Кабінет Міністрів України визначив Чернівецьку область пілотним регіоном для “відпрацювання системних завдань державної регіональної політики України та субрегіональної європейської інтеграції в межах єврорегіонів”, доцільно розглянути більш детально спільні інтереси східноєвропейських регіональних транскордонних утворень і НАТО для визначення наявного потенціалу і конкретних шляхів подальшої взаємодії.

Для цього є сенс порівняти вищеозначені функції Департаменту НАТО з планування цивільних кризових ситуацій [7] та узгоджений Радою Єврорегіону “Верхній Прут” перелік пріоритетних сфер взаємопов'язаної економічної і соціальної діяльності, який передбачає:

- розвиток транспортно-комунікаційної інфраструктури на рівнях трансєвропейських коридорів та місцевих сполучень;

- розбудову енергетичної інфраструктури на рівнях взаємодії державних мереж та локалізованих джерел енергії;
- вдосконалення водокористування та водоканалізаційних систем;
- лісокористування та розвиток лісової і деревообробної промисловості, агропромислового комплексу і легкої промисловості;
- розвиток транскордонної торгівлі на місцевому рівні та збільшення транзитної торгівельної діяльності;
- розвинення сучасних видів транскордонного туризму;
- охорону здоров'я населення і рекреаційну діяльність в Єврорегіоні;
- спільну розбудову системи освіти, наукового і культурного співробітництва в Єврорегіоні.

В якості основних механізмів взаємодії у вищезначних сферах діяльності в Єврорегіоні, що мають реалізовуватися через спільні проекти і програми з врахуванням особливостей статусу депресивних регіонів, Радою визначені:

- забезпечення сталого розвитку територій, що входять до Єврорегіону та транскордонних басейнів шляхом раціоналізації ресурсокористування, застосування сучасних інструментів техногенно-екологічної безпеки та створення регіонального центру чистих виробництв;
- налагодження співробітництва органів стандартизації, метрології та захист споживачів щодо забезпечення якості товарів і послуг у промисловій та торгівельній діяльності в Єврорегіоні;
- вдосконалення і спрощення систем транскордонного оподаткування і контролю у відповідності з європейськими нормами в межах національних законодавств;
- спільне з європейськими партнерами вироблення пропозицій щодо гармонізації національних нормативно-правових систем з Директивами ЄС у вищезначених сферах;
- налагодження транскордонних міжпартійних зв'язків між впливовими політичними організаціями в Єврорегіоні;
- налагодження взаємодії між ЗМІ членів Єврорегіону для забезпечення поінформованості населення і широкої підтримки ним діяльності Єврорегіону.

Очевидною є спорідненість переважної більшості завдань у розглянутих сферах діяльності НАТО та пріоритетів транскордонного співробітництва, що є типовими не тільки для Єврорегіону “Верхній Прут”.

При цьому слід також привернути увагу до твердження [7] про особливу ефективність взаємодії НАТО з східноєвропейськими партнерами через нейтральні країни, де на першому місці названо Австрію. Адже для більшої частини нинішніх Єврорегіонів “Карпатський” та “Верхній Прут” перебування у колишній Австро-Угорською імперії визначило розвиток базових галузей економіки та ряду інших регіональних традицій [12]. Сьогодні австрійські федеральні землі виступають партнерами українських членів названих Єврорегіонів, а в Єврорегіоні “Верхній Прут” колишні складові коронної землі Буковина - Чернівецька область України і Сучавський повіт Румунії вже 5 років як відновили партнерські стосунки з іншою колишньою частиною Австро-Угорщини — баварським округом Швабія.

Всі ці передумови визначають нагальну необхідність якнайшвидшого вироблення ефективних і універсальних механізмів взаємодії Єврорегіонів з

відповідними структурами і програмами НАТО. Як свідчить досвід робіт з програмою TACIS [11], відсутність певної системності багаторівневого співробітництва за декількома глобальними напрямками збільшує ризик непередбачуваності та непослідовності як у відборі проектів, так для наступного отримання ефективних результатів.

Одним з найбільш ефективних механізмів такої взаємодії може стати система транскордонного співробітництва — Екоєвро регіон [13], яку закладено як модель до складу Євро регіону “Верхній Прут” за рішеннями українсько-румунсько-молдовських саммітів з метою подальшого поступового розповсюдження результатів на весь Карпатсько-Причорноморський регіон. Потенціальні можливості цього механізму були обговорені в березні 1998 р. з автором [7], беручи до уваги результати попередніх дискусій на семінарах НАТО у травні 1995 р. в Києві та [14, 15].

Суть проблеми полягає у тому, що до недавнього часу розвиток систем безпеки у різних сферах людської діяльності відбувався в країнах Заходу і Сходу достатньо автономно. Внаслідок цього існують значні розбіжності у методологічних підходах, стандартах, нормативах і технічному забезпеченні, а роботи щодо їхнього послідовного наближення і гармонізації розпочалися тільки декілька років тому. Оскільки проведення таких робіт “ab ovo” є надзвичайно складним і вимагає колосальних ресурсів – більш ефективним шляхом уявляється подальша узгоджена розробка сучасних гармонізованих систем безпеки. У такий спосіб нові спільні підходи апріорі “імплементуватимуться” в кардинальні зміни, які відбуваються в економічній і соціальній сферах, особливо в країнах Сходу. Це повністю відповідає положенням статті 63 Угоди про партнерство між Україною і ЄС та існуючому механізму співпраці з НАТО. Але водночас на такому шляху почне проявлятися і “черговість” тих попередньо відокремлених механізмів і нормативно-правових актів в сфері безпеки, перегляд і гармонізація яких сьогодні є найбільш необхідними.

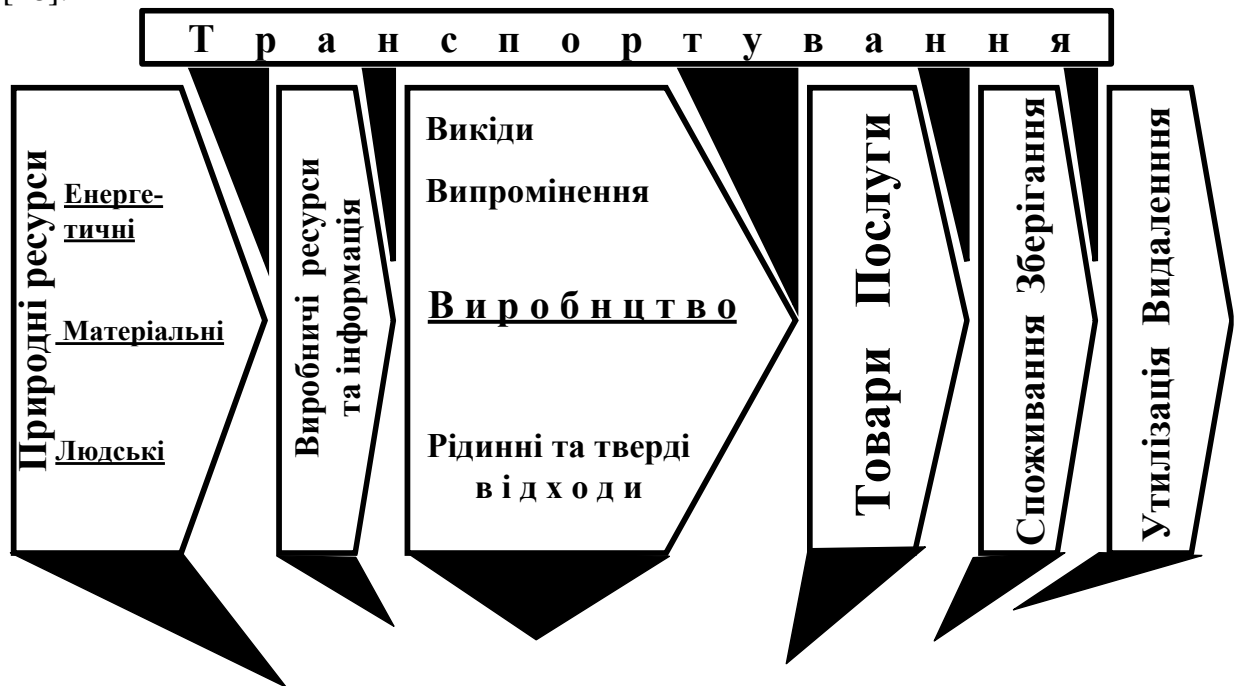
На користь такого твердження свідчить аналіз наявних тенденцій розвитку управління станом довкілля (Environmental Management Systems) [16]. Окрім новітньої системи стандартів ISO 14000 означену глобальну проблему сьогодні вирішують такі визначальні підходи до техногенно-екологічної безпеки і ресурсоенергокористування як “Pollution Prevention Act” 1990 р. в США, переважно європейська програма “Cleaner Production”, розробка нової групи стандартів СНД ГОСТ 17.9... «Охрана природы. Обращение с отходами» тощо.

Попри існуючі розбіжності всі ці підходи системно поєднує спільний механізм вихідної макро-, і мікрооцінки ступеня оптимальності антропогенних систем, який в узагальненому вигляді закладено до стандартів ISO 14040 — “Life Cycle Assessment” (LCA — Оцінка життєвого циклу). Можливості застосування механізму LCA як для вивчення великих техногенних комплексів національного і регіонального рівнів, так і для “прецизійного” дослідження конкретних виробництв, технологічних процесів і окремих операцій [16] показані на нижченаведеній схемі.

Ця схема доводить, що за єдиним методологічним принципом можна водночас оцінювати ступінь оптимальності ресурсоенергокористування (тобто досконалості технологій чи, більш прагматично - потенціал конкурентоспроможності) та рівень техногенно-екологічної небезпеки (тобто фактичну “потужність” вже накопичених

і надалі утворюваних факторів ризику) всієї техногенної системи на локальному і регіональному рівнях.

Застосування такого підходу для спільно визначених пріоритетів розвитку економічної і соціальної сфер регіону та завдань щодо підвищення рівня безпеки у басейнах прикордонних річок Дунайсько-Дністоровської системи було закладене з самого початку обговорення ідеї Екоєврорегіону в 1996 р. [13]. Надалі ці ідеї знайшли підтримку у різносторонніх дискусіях груп фахівців України і Республіки Молдова, залучених до обговорення транскордонних проблем Дунайського басейну [17], а також представників всіх прикордонних регіонів України і Румунії та відповідних урядових структур обох країни на семінарі Програми Розвитку ООН [18].

Сумарний вплив на довкілля

Рис. 1 Загальна схема макро- і мікрооцінки життєвого циклу техногенних структур

Перший досвід імплементації підходу до ресурсоощадливого господарювання з одночасним покращанням стану техногенно-екологічної безпеки був отриманий в ході спільного українсько-австрійсько-румунського проекту програми TACIS/PHARE з транскордонного співробітництва [12, 19]. За цим проектом три підприємства регіону, що охоплюють весь цикл лісового і деревообробного виробництва, за участю представників місцевих і центральних органів влади та за підтримкою австрійських і українських експертів здійснили послідовну оцінку технологічних циклів свого виробництва з виявленням “вузьких” місць. Ознайомлення з сучасними технологіями деревообробки на Заході та вироблення нових рішень власними силами дозволило покращати стан та конкурентоспроможність виробництв з одночасною мінімізацією відходів та збільшенням ступеня їх утилізації. При цьому на підприємствах був реалізований ряд заходів щодо одночасного “випереджуючого” впровадження основних елементів систем стандартів ISO 14000 та ГОСТ 17.9...

Паралельно досвід і перспективи застосування елементів систем безпеки для одночасного покращання економічних показників на локальному і регіональному рівнях були обговорені в рамках програми SABIT уряду США з керівництвом фірми “Military Technologies”, яка веде розробку засобів інформаційної підтримки управління в кризових ситуаціях. При цьому було відзначено, що навіть за умов застосування сучасних інформаційних технологій і інформаційного забезпечення з використанням можливостей Internet, проблема виявлення і первинної обробки достовірних вихідних даних буде грати визначальну роль для успішного застосування систем управління станом безпеки.

На цій підставі можна зробити висновок про взаємний інтерес східноєвропейських Єврорегіонів, як сучасного механізму забезпечення сталого і безпечного розвитку на майбутніх кордонах ЄС, та НАТО, як глобального інструменту безпеки, щодо реалізації спільних проектів або надання необхідної підтримки для здійснення проектів, які відповідають спільним пріоритетам, за іншими програмами.

Для попереднього відпрацювання принципово нових рішень у цій сфері доцільно скористатися статусом пілотного регіону, наданим Чернівецькій області, та можливостями Екоєврорегіону як експериментальної моделі в рамках Єврорегіону “Верхній Прут”.

Джерела інформації

20. Г.Х.Попов. Цели и условия: В чем должна заключаться региональная реформа //Экспресс-Интернет (Приложение к журналу «Паспорт-экспресс»).— № 7/2000.— С.10-11
21. З.С.Бройде. Безпека вчорашня та завтрашня //Урядовий кур’єр — 21.12.95, С.13
22. З.С.Бройде. Возможности оценки техногенно-экологических аспектов безопасности на уровне отраслей, регионов и в межгосударственных отношениях //Пограничные районы на постсоветском пространстве: нетрадиционные аспекты безопасности — Материалы семинара (Черновцы, октябрь 1996г.) — Фонд Д. и К. Макартуров, Фонд общественных инициатив.—Киев.— 1997.— С.89-99
23. З.С.Бройде. Развитие региональной и трансграничной инфраструктуры систем техногенно-экологической безопасности //Межд. симп. «Партнерство во имя жизни—снижение риска чрезвычайных ситуаций, смягчение последствий аварий и катастроф» Плен. докл. и тез. выступлений. — Москва, 24-25 июня 1998 г. — С.111.
24. З.С.Бройде. Збалансованість розвитку систем управління всіх рівнів на основі сучасних вимог безпеки і сталого розвитку //Актуальні проблеми реформування державного управління: Матеріали щорічної наук.-прак. Конф. Укр. Академії державного управління при Президентіві України - Київ.—1997.— С. 259-260
25. З. Петренко. Приграничные регионы как новая форма международной интеграции //Экономика Украины.— 1999.—№ 12.— С. 66- 73
26. F.P.Palmeri. Civil emergency planning: a valuable form of cooperation emergency from the shadows //NATO review.— March 1996.— P.29-33
27. З.С.Бройде. Утворення єврорегіональних структур //Монтаж+Технології.— 1999.— № 5.— С.14-16

28. Final Declaration of the 7th European Conference of Border Regions (Timisoara, Romania 28-30 October 1999) – 6 p.
29. З.С.Бройде. Єврорегіон “Верхній Прут” — конституювання, конкретні завдання, перспективи //Регіони Східної Європи: Інтеграційні очікування і конфронтаційні небезпеки: Матеріали Міжнародної наукової конференції (Чернівці, 18-19 вересня 2000 р.) — Буковинський політологічний центр, Фонд Ф.Еберта.— Чернівці: Букрек. —2000. — С.126-136.
30. Z.Broyde. Survey of Participants of the Second consulting Conference of the Tacis City Twinning Programme // Tacis City Twinning NOVOSTY. — № 5.— October 1998. — P.3-5
31. З.С.Бройде. Перспективи та особливості транскордонного співробітництва в євро регіонах на заході України //На шляху до Європи. Український досвід Єврорегіонів: Проект Київського центру Інституту Схід-Захід.- К:Логос.-2000.- С. 115-132
32. З.С.Бройде Экоевро регион – новый механизм субрегионального сотрудничества, обеспечения устойчивого развития и техногенно-экологической безопасности //Транскордонне співробітництво у поліетнічних регіонах Східної та Південно-Східної Європи - Чернівці: Буковинський політологічний центр, Фонд Ф.Еберта.—1999.—С.97-105
33. Z.Broide Standardisation of Waste Minimisation and Treatment—Harmonisation of the ISO 14000 approach with the peculiarities and possibilities of NIS Countries //NATO ARW “Conversion and Ecology”— Dnepropetrovsk—1997—P.28-29
34. Z.Broide Pilot implementation of ISO 14000 and CIS Waste Treatment Standards // Fogarty International Center Environmental Research Forum and NATO ARW “Public Health Consequences of Environmental Pollution: Priorities and Solutions”—Lviv—1997—P.6
35. З.С.Бройде Стандартизация управления состоянием окружающей среды //Экотехнологии и ресурсосбережение.—1998.—№ 1.— С.27-33.
36. Danube Pollution Reduction Programme. National Planning Workshop in Ukraine (July 1998). — Ministry of Environmental Protection & Nuclear Safety/ Programme Coordination Unit UNDP/GEF Assistance. —Vienna, International Centre. —1999.— 187 p.
37. Транскордонне співробітництво з питань практичного вирішення екологічних проблем регіону Україна – Румунія (5-8 квітня 2000 р., м. Чернівці) //OGI Update. Інформаційний вісник Міжнародної організації “Громадянська Ініціатива”: Транскордонні екологічні проблеми та шляхи вирішення спільними зусиллями. Регіон: Україна – суміжні країни” № 8, червень 2000 р. – 10 с.
38. Austrian-Ukrainian-Romanian Environmental TSPF Project “ECOPROFIT” /Pertti Itkonen //Newsletter of Phare/Tacis Cross border Co-operation Project Facility. — 1999.—V.3.—P.3

Анотація

НАТО І ЄВРОРЕГІОНИ СХІДНОЇ ЄВРОПИ: СПІЛЬНІ ІНТЕРЕСИ ТА ПОТЕНЦІАЛ СПІВРОБІТНИЦТВА У СФЕРІ БЕЗПЕКИ

З.С.Бройде – Чернівецька облдержадміністрація, Державний НТЦ «Екоресурс», м. Чернівці, Україна, e-mail: broyde@sacura.chernovtsy.ua

У контексті паралельного розвитку та взаємовпливу регіоналізації в Східній Європі та ієрархізованих систем безпеки простежується взаємозв'язок між пріоритетними напрямками діяльності НАТО у сфері планування цивільних кризових ситуацій і транскордонного співробітництва в чотирьох Єврорегіонах, утворених вздовж західного кордону України разом з її східноєвропейськими сусідами. З точки зору глобальних підходів сталого розвитку та техногенно-екологічної безпеки пропонується використати сучасні принципи транскордонної співпраці, які закладено у нових інструментах взаємодії влад і підприємницьких структур усіх рівнів — Єврорегіоні “Верхній Прут” та Екоєврорегіоні, для покращання ресурсоенергокористування і конкурентоспроможності в базових галузях економіки з одночасним зменшенням ризиків, запобіганням кризовим ситуаціям і готовністю до спільних ефективних дій в разі їх виникнення. Такий підхід вже сьогодні дозволяє визначати коло спільних інтересів та конкретних проєктів, спрямованих на послідовну гармонізацію західних і східних методів управління станом довкілля і різними сферами безпеки, нормативно-правового забезпечення та інформаційних технологій.

Summary

NATO & EUROREGIONS IN EASTERN EUROPE: COMMON INTERESTS & POTENTIAL FOR CO-OPERATION IN THE AREA OF SAFETY

Z.Broyde –Chernivtsy Regional State Administration, State Scientific & Technical Centre “EcoResource”, Chernivtsy, UKRAINE e-mail: broyde@sacura.chernovtsy.ua

In context of the parallel development & mutual influence of the Regionalisation in Eastern Europe and the hierarchical organisation of Safety Systems there are obvious the interrelations between the priority lines of NATO activity for Civil Emergency Planning & transfrontier co-operation in 4 Euroregions established along western border of Ukraine together with its Eastern-European neighbors. From the point of view of the Sustainable Development & Technogenic-Environmental Safety global approaches it proposes to use the nowadays principles of cross-border collaboration that are foreseen in the new facilities for co-operation of the authorities and business structures on all levels — the Euroregion “Upper Prut” and EcoEuroRegion. They should improve the Resource & Energy usage and competitiveness in the basic fields of Economy with simultaneous minimisation of risks, prevention of crisis situations and trim for joint efficient actions in the cases of emergency. Such approach already allows today to define the rang of common interests and concrete projects aimed to harmonize Western & Eastern methods of the Environmental & Safety Management in different areas as well as Normative – Legal and Information Technologies providing.

БРОЙДЕ Зіновій Самуїлович — к.т.н., с.н.с. чл.-кор. Української Екологічної Академії наук, радник голови Чернівецької облдержадміністрації з питань міжнародного співробітництва і сталого розвитку регіону, директор Державного НТЦ з міжгалузевих і регіональних проблем екологічної безпеки і ресурсозбереження (ДНТЦ “Екоресурс”). Народився в Чернівцях у 1950 р., закінчив Новосибірський держуніверситет в 1972 р. за спеціальностями “ядерна фізика” та “прикладна математика”, кандидатський ступінь за спеціальністю

“матеріалознавство”. Попередня посада – зав. кафедрою інженерної екології та ресурсозбереження ЧДУ. Автор біля 200 наукових праць, винаходів і стандартів, з яких понад 25 за тематикою даної роботи. Адреса ДНТЦ “Екоресурс”: вул. О.Кобилянської, 2, Чернівці 58002, тел./факс (0372) 58 54 76 e-mail: broyde@sacura.chernovtsy.ua

Zinovi S. BROYDE — PhD, Senior Scientist, member of the Ukrainian Environmental Academy of Science, adviser of the Head of Chernivtsy Regional State Administration for international co-operation and Regional Sustainable Development, director of State Scientific & Technocal Centre for inter-branch-wise & regional problems of the Environmental Safety & Resource Conservation (Centre “EcoResource”). Born in Chernivtsy in 1950, graduated in 1972 in Novosibirsk State University in “Nuclear Physics” & “Applied Mathematics”, has PhD degree in “Material Science”. Previous position – head of the chair “Industrial Ecology & Resource Conservation” in University of Chernivtsy. Has near 200 publications, inventions and standards, incl. more than 25 on this article topic. Address: Centre “EcoResource”, 2, Kobyljanskaja str. Chernivtsy 58002 UKRAINE, phone/fax +38-0372-58 54 76 e-mail: broyde@sacura.chernovtsy.ua